

Nauczanie języków obcych z wykorzystaniem elementów muzyki, literatury i filmu

DOI: 10.47050/jows.2022.1.59-62

Piosenki, książki, filmy – wszystkie mają pozytywny wpływ na życie człowieka w wielu jego aspektach. Oprócz dostarczania rozrywki mogą też wspomagać naukę języków obcych. Wsłuchując się w teksty piosenek, śledząc losy bohaterów filmowych albo czytając książki w oryginale, nie tylko poznajemy dzieła wybitnych twórców w ich pierwotnej wersji, ale także w ogromnym stopniu doskonalimy nasze umiejętności językowe. W jakim celu zatem i jak wykorzystywać utwory muzyczne, literackie oraz filmowe w nauczaniu języków obcych?

Napotykać opór uczniów znudzonych tradycyjnymi ćwiczeniami z podręcznikiem, poszukujemy sposobów na podniesienie motywacji u naszych wychowanków. Staramy się znaleźć takie aktywności, które ich zaciekawia i pomogą im uzyskiwać lepsze wyniki w nauce. Sięgnięcie po utwory muzyczne, literackie i filmowe, które są jednymi z najbardziej popularnych form rozrywki, może okazać się ciekawym na to sposobem.

Muzyka w nauczaniu języków

Dzięki świadomemu słuchaniu i analizowaniu tekstów piosenek łatwiej zapamiętać nowe słownictwo, nauczyć się odpowiedniego akcentu oraz intonacji w języku obcym, a także przyswoić obowiązujące w nim struktury gramatyczne. Muzyka, zwłaszcza instrumentalna, pozytywnie wpływa na nasz mózg, dzięki czemu czujemy się zrelaksowani i łatwiej nam przyswajając, a także zapamiętywać poznawany materiał. Oprócz tego istnieje bliski związek pomiędzy rytmem i mową – nie bez przyczyny ćwiczenie rytmu jest jednym z najważniejszych elementów nauki języka obcego na początkowych jej etapach. Niewątpliwą zaletą wykorzystywania utworów muzycznych na lekcji jest to, że występuje w nich język bardziej naturalny niż ten, z którym spotykamy się w podręcznikach. W piosenkach możemy usłyszeć język współczesny i „żywy”, bogaty w przykłady mowy potocznej, np. skrócenie formy -ing do -n’.

Piosenek na zajęciach językowych warto używać także ze względu na ich funkcję kulturową. Każdy utwór przekazuje nam bowiem informację o okolicznościach jego powstania, np. możemy poznać technologię dźwięku stosowaną w danym okresie. Przede wszystkim jednak mamy sposobność poznawania elementów kultury czy nawet historii innych krajów.

Utwory muzyczne podczas zajęć pełnią funkcję odprężającą. Można je stosować zarówno jako rozgrzewkę na początku lekcji, jak i jej przerywnik. Są też dobrym wyborem na zakończenie zajęć – po wprowadzeniu zaplanowanego materiału. Piosenki warto też wykorzystywać w różnych momentach realizowania programu nauczania w celu zmiany rytmu pracy, a także przy specjalnych okazjach, np. śpiewając z uczniami obcojęzyczne kolędy w okresie świątecznym.

ANNA MIKUS

Zespół Szkół im. St. Staszica w Staszowie

Wybierając utwór, należy wziąć pod uwagę wiek uczniów, ich liczbę w grupie oraz poziom ich biegłości językowej, ale także tak prozaiczne czynniki, jak porę dnia – zajęciom popołudniowym i wieczornym, kiedy uczniowie czują się nieco zmęczeni, powinna towarzyszyć muzyka, która ich ożywi. Ważne są też muzyczne zainteresowania uczniów. Warto poprosić ich, aby przynieśli swoje ulubione utwory wraz z ich tekstami. Dzięki odpowiednio przygotowanym ćwiczeniom nasi wychowankowie będą mogli np. nabywać nowe słownictwo bez poczucia znużenia oraz brać aktywny udział w zajęciach. Poniżej przedstawiam propozycje ćwiczeń wykorzystujących utwory muzyczne.

Przykłady zadań z wykorzystaniem piosenek:

- przewidywanie znaczenia słów: nauczyciel przedstawia motyw utworu; może przetłumaczyć tytuł piosenki; następnie wypisuje na tablicy słówka z jej tekstu; uczniowie słuchają utworu i sprawdzają znaczenie wypisanych słów;
- rysowanie piosenki: nauczyciel rysuje przedmioty i miejsca wymienione w piosence, a następnie podpisuje je; uczniowie, po wysłuchaniu utworu, mogą narysować scenę z piosenki, a następnie o niej opowiedzieć;
- uzupełnianie brakujących wersów: uczniowie uzupełniają brakujące linijki tekstu, tak aby rymowały się z poprzednimi, następnie odsłuchują piosenkę i porównują odpowiedzi z oryginalnym tekstem;
- krzyżówka: nauczyciel przygotowuje krzyżówkę, w której hasłem jest słowo związane tematycznie z piosenką; pojęcia, które występują w krzyżówce, pochodzą z omawianej piosenki;
- szukanie błędów: nauczyciel przekazuje uczniom tekst piosenki, a zadaniem uczniów jest podkreślenie w nim błędów; po wysłuchaniu utworu sprawdzają błędy i podkreślają te, które pominęli wcześniej;
- podanie definicji: nauczyciel może podzielić klasę na grupy lub pary i rozdaje im tekst piosenki; następnie czyta definicję dowolnego słowa z tekstu; drużyna, która zgadnie, o które słowo chodzi, otrzymuje punkt;
- dopisywanie synonimów lub powiązanych słów: nauczyciel wypisuje wybrane słowa z piosenki, a uczniowie dopisują do nich wyrazy, które im się z nimi kojarzą;
- zadawanie pytań: przed wysłuchaniem piosenki nauczyciel podaje jej tytuł i wykonawcę i zadaje pytania typu: „Jaki to rodzaj muzyki?“, „Czy piosenka będzie szybka czy wolna / smutna czy wesoła?“; podczas słuchania uczniowie odpowiadają na pytania typu „Ile razy słyszałeś dane słowo?“ lub „Kto..., gdzie..., kiedy..., czy...?“; po wysłuchaniu można zapytać uczniów o odczucia, jakie wywołał w nich utwór, ale także o to, które słowa i frazy zapamiętali oraz w jakim kontekście mogą ich użyć;
- śledzenie tekstu: uczniowie wiodą wzrokiem po tekście piosenki podczas jej słuchania, ćwicząc rozumienie ze słuchu i przyswajając prawidłową wymowę.

Literatura na lekcjach językowych

Obok muzyki ważną rolę w nauczaniu języków odgrywa literatura. O tym, jak przez lata zmieniało się jej wykorzystanie w tym procesie, pisze m.in. Alan Maley (Duff, Maley 1990). Początkowo uważano, że teksty literackie stanowią doskonałe źródło ilustrowania tego, jak dobrze pisać i jakich zasad gramatycznych się trzymać. Z czasem większy nacisk zaczęto kłaść na komunikowanie się, w związku z czym wykorzystywanie literatury do nauki języków stało się rzadsze. Powodów, dla których warto wykorzystywać utwory literackie w nauczaniu języków, jest jednak wiele. Uczniowie poznają różne style pisania i rodzaje tekstów, wspólnie je interpretują, co korzystnie wpływa na interakcje między nimi oraz pozwala powiązać własne doświadczenia z tymi, które mają bohaterowie dzieł literackich.

Niektóre teksty literackie mogą okazać się zbyt trudne dla uczniów, dlatego ważne jest, aby dopasować odpowiedni materiał do odpowiedniej grupy uczniów. Znaczenie ma

długość tekstu: dla niektórych duża objętość będzie przeszkodą samą w sobie, dla innych wręcz przeciwnie – materiały ukazujące szerszy kontekst zawierają powtórzenia i parafrazy, a to ułatwia zrozumienie całości. Ważny jest także temat utworu i jego gatunek literacki – poznanie upodobań uczniów bywa bardzo pomocne przy doborze tekstów. Literatura współczesna, np. popularne wśród młodzieży fantasy, może okazać się bardziej zrozumiała i łatwiej przyswajalna niż tradycyjne dzieła literackie, pisane często archaicznym już językiem. Chcąc wykorzystać dzieła literackie na lekcji, można skorzystać z proponowanych niżej typów ćwiczeń.

Zadania z wykorzystaniem utworów literackich:

- ➔ dobieranie wersów: nauczyciel wyświetla kilka linijek tekstu z różnych źródeł i pyta uczniów, które według nich pochodzą z wiersza; po wybraniu prawidłowych wersów uczniowie dopasowują je do podanego utworu;
- ➔ określanie źródła tekstu: uczniowie otrzymują kilka krótkich fragmentów różnych tekstów, a następnie dopasowują je do podanych przez nauczyciela definicji gatunków literackich;
- ➔ wymieszane dialogi: nauczyciel wybiera kilkanaście krótkich dialogów z różnych tekstów – osobno wypowiedzi jednej osoby i osobno drugiej; zadaniem uczniów jest ich odpowiednie dopasowanie;
- ➔ odgadywanie brakujących słów: nauczyciel usuwa kilka słów lub wyrażeń z tekstu, uczniowie uzupełniają luki, a następnie porównują swoje odpowiedzi; nauczyciel może podać również uczniom kilka słów do wypełnienia luk do wyboru;
- ➔ określanie odpowiednich czasów gramatycznych: nauczyciel zamienia formy czasowników w tekście na bezokoliczniki, tak by uczniowie mogli wstawić odpowiednie formy;
- ➔ spekulowanie dotyczące objaśnienia tekstu: uczniowie są podzieleni na kilka grup, każda dostaje inny tekst, zawierający dialogi; uczniowie wspólnie omawiają tekst, a następnie otrzymują kilka objaśnień do niego i muszą znaleźć to właściwe;
- ➔ dobieranie postaci: nauczyciel przygotowuje kilka szkiców postaci pochodzących z tekstu źródłowego, a następnie rozdaje fragmenty uczniom pracującym w grupach; nauczyciel pyta, sięgając do tekstu, a uczniowie odgadują, o którą postać chodzi.

Oglądanie filmów a nauka języka

Z doświadczenia wiem, że uczniowie uważają oglądanie filmów za pomocne przy uczeniu się języków obcych. Wykonując zadania wykorzystujące materiały filmowe, wielokrotnie odtwarzają kluczowe sceny i analizują dokładnie wypowiedzi postaci do momentu, w którym je zrozumieją. Mogą wspomagać się także napisami. To pomaga im dokładnie przyswoić, co mówią aktorzy i umożliwia skupienie się na innych elementach produkcji podczas ponownego odtwarzania. Praca z materiałami audiowizualnymi jest dla większości uczniów bardzo atrakcyjną techniką, dzięki której mogą nauczyć się powszechnie używanego języka.

Wykorzystując film na zajęciach, możemy podzielić zadania na takie, które są wykonywane przed obejrzeniem filmu, podczas jego oglądania oraz po jego zakończeniu. Mogą mieć one formę ustnych wypowiedzi lub uzupełniania kart pracy. Kilka propozycji przedstawiam poniżej.

Zadania z wykorzystaniem materiałów filmowych:

- ➔ przewidywanie wypowiedzi: nauczyciel zatrzymuje film, uczniowie podają sugestie zdań, które mogą paść w kolejnej scenie;
- ➔ przewidywanie znaczenia słów: przed obejrzeniem filmu nauczyciel wypisuje nieznanne słowa, a uczniowie próbują odgadnąć ich znaczenie podczas oglądania filmu;

- ➔ uzupełnianie brakujących wypowiedzi: uczniowie otrzymują karty pracy z wybranymi dialogami, w których muszą uzupełnić luki w trakcie oglądania filmu;
- ➔ odgrywanie dialogów: uczniowie oglądają wybraną scenę z filmu, a następnie w parach próbują samodzielnie odegrać podobną;
- ➔ wyszukiwanie struktur gramatycznych: uczniowie wypisują z filmu zdania, które zawierają daną strukturę gramatyczną, np. w czasie Present Simple lub w stronie biernej;
- ➔ opisywanie charakterów i emocji głównych bohaterów: nauczyciel prosi uczniów o opisanie cech charakteru postaci występujących w filmie oraz ich emocji;
- ➔ pisanie recenzji: bardziej zaawansowana grupa uczniów może napisać recenzję filmu lub wypracowanie, w którym opiszą swoje wrażenia lub uwagi do filmu.

Podsumowanie

Korzyści wynikających z zastosowania elementów muzyki, literatury i sztuki filmowej na zajęciach jest bardzo wiele. Budzi to zainteresowanie uczniów i prowokuje ich aktywny udział w zajęciach. Wykorzystując materiały pozornie rozrywkowe, nie tylko przekazujemy im wiedzę i umożliwiamy ćwiczenie wszystkich sprawności językowych, ale także dostarczamy formy relaksu, sprzyjamy interakcjom i podnosimy ich motywację.

BIBLIOGRAFIA

- ➔ Culkin, J.M., Schillaci, A. (1970), *Films Deliver. Teaching Creatively with Film*, Nowy Jork: Citation Press.
- ➔ Duff, A., Maley, A. (1990), *Literature*, Oxford: Oxford University Press.
- ➔ Griffee, D.T. (1995), *Songs in action*, Hertfordshire: Phoenix.
- ➔ Harmer, J. (2007), *How to teach English*, Harlow: Pearson Longman.
- ➔ Rost, M. (1991), *Listening in action*, Nowy Jork: Prentice Hall International.
- ➔ Scrivener, J. (2005), *Learning Teaching*, Oxford: Macmillan Publishers Limited.
- ➔ Ur, P. (1984), *Teaching Listening Comprehension*, Cambridge: Cambridge University Press.

ANNA MIKUS Nauczyciel języka angielskiego w Zespole Szkół im. St. Staszica w Staszowie, oligofrenopedagog, autorka innowacji „Język angielski w muzyce, literaturze i filmie”. Absolwentka Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w Tarnobrzegu oraz Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie.